

DİN VE EĞİTİM

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 28 Ekim 2015 06:52 -

Din; özel mülkiyet, aile ve devlet gibi insan topluluklarının en eski kurumlarından biridir. Binlerce yıldır, insanların ihtiyacına cevap verdiği için yaşamaktadır. Tabii, her kurum gibi evrilerek ve biçim değiştirerek. Bazıları dinlerin değişmediğini ileri sürseler de bu doğru değildir. Dinin kendisi zaten insanın doğayı ve toplumu algılamasındaki değişimin ürünüdür. Dinlerin kutsal metinleri olduğu gibi korunsu bile her dönemde insanların bununla ilgili yorumları değişmekte ve dinler zihinlerde güncellenmektedir. Ayrıca, hiçbir din; her millet, sınıf ve tabaka tarafından aynı yorumlarla algılanmaz. Bu nedenle dinlerin içinde birçok mezhep, tarikat ve cemaat oluşmuştur.

Dinin eğitimle ilişkisine gelince: İlk çağlarda dinler, insanlığın o zamana kadar edinebildikleri bilimsel verileri de içeriyordu. Bu bakımdan eğitimin esası dinî bir içerik taşıyordu. Bununla birlikte eğitim hiçbir zaman dinle sınırlanmış değildi. Askerlik, el sanatları ve sağlık gibi alanlar, geleneksel olarak edinilmiş bilgilerle yapılıyordu.

Eğitimin dinden ayrışması, feodalizmin yıkılıp onun yerini kapitalist ilişkilerin almaya başladığı aydınlanma döneminde ortaya çıktı. Burjuvazi, insanlığa laik eğitimi armağan etti. Bununla birlikte günümüze kadar dinî eğitim toplumun dışına atılamadı. Hatta bugün örgün eğitim içinde din derslerine yer vermeyen ülke yok gibidir. Sosyalist sistem din kurumlarına yüz vermemiş olsa da dini toplumdaki sökülme atamadı. Sovyet sisteminin yıkılmasından sonra kapitalist sisteme geçen ülkelerde de din dersleri örgün eğitime yeniden eklendi. Bu durum, dinin günümüzde de millî kimlik içinde önemli bir yere sahip olmasından, insanların ölümden sonraki geleceklerini düşünmelerinden, bir yaratıcıya inanma ihtiyacından doğmakta ve inananlara huzur vermektedir.

DÜZENE İTAATİ SAĞLAMAK İÇİN

Türkiye’de din eğitiminin bugün geldiği nokta, laik aydınları haklı olarak endişeye sevk ediyor. Çünkü 1982 Anayasası ile zorunlu hale getirilen din kültürü ve ahlak bilgisi dersi, düzene itaat eden kuşaklar yetiştirmeyi hedefliyordu. Dersin bu özelliği zaman içinde pekişmiş bulunuyor. Bu amaca daha hızlı ulaşabilmek için okullara dinî inançları takviye edici başka dersler de konulmuştur. Bu dersler, toplumda kişilerin dinî inançlarındaki farklılıkları hesaba katmamaktadır, onları siyasi iktidarın kabullendiği bir noktada toplayarak muhafazakâr bir seçmen kitlesi yaratmaya yöneliktir. Bu nedenle Türkiye’deki din dersleri, Batı ülkelerinden farklı olarak sürekli bir yakınma, protesto, dava konusu olmaya devam ediyor.

Din, toplum için hâlâ vazgeçilmez bir kurum olduğuna göre devletin yapması gereken, ailelerin çocukları için din bilgileri alabileceği kurumlara izin vermesi, eğer örgün eğitim içinde böyle bir kanal açacaksa, bunun hem seçmeli olması, hem de bütün inanç gruplarının ihtiyacına cevap vermesidir. Aksi halde devletin laik karakteri yara almış olur. Devlet, dinî bayramları tatil günü ilan etmek gibi geleneğin gerektirdiği birkaç işlem dışında iş ve işlemlerini herhangi bir din ve mezhebin ihtiyaçlarına göre düzenleyemez. Öte yandan devlet, bütün dinî grupların ibadet ihtiyaçlarını yerine getirebilmesi için önlemler almalıdır. Devlet, ibadet mekânlarının bazı ihtiyaçlarına cevap verecekse bunu camilerle ve mescitlerle sınırlayamaz. Cem evi, kilise ve havra gibi öteki ibadet mekânlarının da aynı olanaklardan yararlanması gerekir.

LAİK AHLAK

Uzun yıllardır tartışma konusu olan imam hatip okullarına gelince: 3 Mart 1924 tarihli Öğretimin Birleştirilmesi Yasası, aynı gün Şer'îye ve Evkaf Vekâleti'ni lağvederken bütün eğitim kurumlarını Maarif Vekâleti'ne bağlamış, bu bakanlığa gerektiği kadar imam ve hatip yetiştirilmesi görevini de vermişti. 1930'larda devlet, öğrenci yokluğu nedeniyle bu okulları da kapatmıştı. Ancak yasak olmasına rağmen özellikle köylerde çocuklara namaz surelerini ve Kur'an okumayı öğreten mahalle mekteplerinin faaliyet halinde olması, bu ihtiyacın yasaklarla önlenemeyeceğini göstermiştir. Günümüzdeki İmam Hatip politikası ise gerektiği kadar din görevlisi yetiştirme amacının ötesinde üniversiteye öğrenci hazırlayan birer genel eğitim uygulaması haline gelmiştir. Üstelik bu kurumlar, yalnızca Sünni anlayışa göre eğitim veriyorlar. Ülkemizde şu veya bu biçimde Sünni İslam kültürü içinde bulunanların önemli bir kısmı da İmam Hatiplere karşıdır. Bunların ve farklı inançlardaki yurttaşların vergilerini bu iş için kullanmak büyük bir haksızlık sayılmalıdır.

Bu konuda izlenecek makul politikalar konusunda çeşitli görüşler ileri sürülebilir. Din derslerini ve din adamı yetiştirmeyi tamamen devletin örgün eğitimi dışına çıkarılması ve bunun inanç topluluklarına bırakılması, örgün eğitim içinde yer almaları halinde bunun her inanç grubunun ihtiyacına yanıt verecek biçimde, seçmeli ve sınıf geçip kalmaya etkisi olmaksızın verilmesi gibi çözümler düşünülebilir.

Kapitalizm ve piyasa ekonomisi toplumun bütün katmanlarını etkisi altına aldıkça, bilim ve teknoloji yaygınlaştıkça, öğrenim düzeyi yükseldikçe muhafazakâr çevrelerin din olarak tanımladığı inançların zayıflayacağı, onun yerine iyi ve kötü kavramlarını esas alan laik ahlakın geçeceği anlaşılıyor. Bunun için insanlığın hele Türkiye'nin önünde daha uzun bir yol olduğu da görülüyor.

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 28 Ekim 2015 06:52 -

Bu metin, Çanakkale Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mehmet Devrim Topses'in basıma hazırlamakta olduğu **Kurumlar Sosyolojisi** adlı kitabına "Okuma Parçası" olarak konulması amacıyla kaleme alınmış ve onun izniyle yayımlanmaktadır. (27 Ekim 2015)